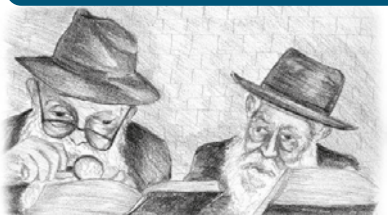
כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

בסודשיח

בס"ד ■ יום רביעי ■ פרשת שופטים ■ ד' אלול ה'תשפ"ב ■ 31.08.2022 ■ גליון מס' 699

כל מאמץ בענייני תורה ומצוות, אף שהוא חובה בפני עצמו, מרחיב את הצינורות לקבלת ברכות ה' לכל אחד ואחד מבני המשפחה.
הרבי מלובביץ'.

עוד בעיתון

ניתן לעבור לכתבה הרצויה ע"י לחיצה על שמה.

אפשר גם אחרת? / חודש אלול
שני נערים פגשו יהודי בעל זקן ארוך ושאלו אותו: אמור נא לנו, כיצד אתה...
המשך בעמ' 2

אחריות האדם על עצמו
הצו למינוי שופטים ושוטרים אעפ"י שהוא מכוון לכלל הציבור נכתב בתורה...
המשך בעמ' 3

משפט צדק
כשמשה רבינו מבקש מעם ישראל ומצווה אותם על מינוי השופטים הוא...
המשך בעמ' 4

שו"ת קיץ
שאלות ותשובות
המשך בעמ' 5

סיפור לשבת
הנהגה מדהימה עם מומר להכעיס
צעיר אחד מהעיר בריסק היה פורק עול וכופר בעיקר ממש, מומר...
המשך בעמ' 6

שביבים
■ ראש חודש אלול
■ בכוח האמונה והביטחון
■ קובייה שחורה אחת...
המשך בעמ' 7

כיצד ינצח האדם את יצר הרע
"כי תקרב אל עיר להלחם עליה וקראת אליה לשלום..." מבאר רבנו...
המשך בעמ' 10

אכילת דגים בשבת / יהדות המגרב
מנהג אכילת דגים בסעודת ליל שבת קיים אצל היהודים בעולם עוד מימי...
המשך בעמ' 12

אלול - חודש החשבון

/ הרב יוסף גרליצקי שליט"א*

חודש אלול הוא "חודש החשבון", שבו על האדם לערוך חשבון-צדק נוקב על מדת הביצוע בשנה החולפת של התפקידים המוטלים עליו כיהודי. החשבון צריך להקיף את כל פרטי עבודת ה' - בתורה, עבודה וגמילות חסדים, שלושת העמודים שעליהם העולם עומד (הרמוזים בראשי התיבות של "אלול"). ברור שהחשבון צריך להניב פירות באשר לעתיד. כללית ישנן שתי מטרות לחשבון הנפש: א. למלא ולהשלים את כל מה שהוחסר ונפגם בשנה החולפת. ב. לקבל החלטות טובות לגבי השנה הבאה, בתחום ההתנהגות הראויה. אשר לתיקון העבר - הרי בעולם נהוג הכלל "מה שעבר - עבר", אך ליהודי הוענק על-ידי התורה, הכוח לשנות גם את העבר ולתקנו. הדבר נובע מזה שהתורה היא "בעל-בית" על העולם, שהרי "אסתכל באורייתא וברא עלמא" (=הקב"ה הסתכל בתורה וברא את העולם) . בריאת העולם התאפשרה באמצעות התורה, וכך גם קיום העולם - שכן הבריאה אינה אקט חד-פעמי, כי אם כל רגע ורגע מתחדשת התהוותו של העולם ע"י הקב"ה. קיום העולם הוא תהליך של בריאה מתמדת, ההולכת ונוצרת מחדש בכל רגע, ולכן כשם שעל הבריאה נאמר שהיא נובעת מן התורה ותלויה בה - כך גם הקיום השוטף של המציאות כולה תלוי בתורה. ברור, אם כן, שהתורה שולטת על העולם, ולכן גם על העבר. למרות שפעולת חשבון הנפש היא פעולה הקשורה בהתבוננות, פעילות שכלית-עיונית, הרי העיקר הוא המעשה. החשבון חייב להוביל למסקנות ממשיות, הן באשר לתיקון העבר שהתיקון צריך להיות מעשי וממשי בשטח, והן באשר להחלטות הטובות שהאדם מקבל לאור חשבון הנפש. ההחלטות לגבי העתיד צריכות אף הן להיות מעשיות ומוכנות לביצוע מיידי (וזה נקרא "מעשה שבמחשבה"), מלוות בתוקף רב ואיתן.

בתחום אחד, לפחות, ברור הכוון המעשי המיידי שצריך להיות להחלטות הנובעות מן החשבון. בתחום החינוך - המעשיות מתבטאת באופן גלוי בעובדה שעתה עומדת להיפתח שנת הלימודים, במרבית מוסדות החינוך. דבר זה מקל על חשבון הצדק, בתחום חיוני זה, לקבל מימד אקטואלי, מעשי מיידי.

המסקנה המעשית צריכה להיות, כמובן, פעולה ממשית מצד ההורים לספק לילדיהם חינוך תורני. גם מי שהוא עצמו נמצא במצב חלש מבחינת קיום המצוות - הרי כשם שבדרך כלל מעונינים הורים בטובת ילדיהם יותר מטובתם שלהם, כך גם בעניין זה. כאשר יהודי יודע את חשיבות וחיוניות החינוך התורני לילדיו, ואת הנזק הנגרם להם לכל השנים על-ידי העדר חנוך תורני. הרי יזדרז להפקיד את חינוך ילדיו בידי מסגרת מתאימה המעניקה חינוך כשר, ויותר מזה - חינוך על טהרת הקודש. גם אם משום מה רשם אותם במסגרת אחרת - כדאית הטירחה וההשתדלות לשנות את הדבר, לאור ההשלכות הרציניות על עתידם של הילדים.

ככל שהחושך בעולם מתגבר - יש להוסיף יותר ויותר את אור התורה ומצוותיה, ובמיוחד על ידי לימוד התורה של ילדי ישראל, הממלא את חלל העולם באור התורה.

ישנם הורים הטוענים שהם רוצים לא להכביד על ילדיהם בכפיית דרך מסוימת עליהם, אלא - הילדים עצמם, כך הם אומרים, צריכים לבחור לעצמם את דרכם.

זו שיטה המבוססת על טעות חמורה. כשם שהורים חייבים לספק לילדיהם את כל צרכיהם הגשמיים ולא לתת להם להשיגם בכוחות עצמם, כך הם חייבים לדאוג לסיפוק צרכיהם הרוחניים, ובמיוחד כשהדבר נוגע למשך כל ימי חייהם, וזאת על-ידי חינוך תורני. (כפי שהחכם מכל אדם - שלמה המלך אומר "חנוך לנער על פי דרכו, גם כי יזקין לא יסור ממנה")

אנו רואים שלקראת עונת החורף דואגים ההורים להשיג בגדים חמים לילדיהם. אין הם ממתינים עד שיקפאו מקור, ואז ילכו אתם לרופא כדי להציל אותם. אף אדם נבון גם אינו טוען כי מאחר ועתה מזג האויר חם אין לדאוג למה שיקרה כעבור זמן. הורים דואגים כבר עתה להצטייד לקראת החורף

ולקדם את הקור, באופן שהילד לא יקפא מלכתחלה בקור. כך גם ברוחניות: בחוץ שורר קור רוחני המוביל לקפאון רוחני, ואין לסמוך על כך שבעבר שרר חום יהודי מסביב לילד. ועל ההורים לצייד את ילדיהם בהגנה מפני הקור, בחינוך המעניק חום ואהבה לתורה ומצוות. שוחחתי פעם עם יהודי על כך שרק חינוך תורני מהווה ערובה למניעת תוצאות שליליות באשר למוסריותו של הילד. הצבעתי על מקרים של הידרדרות בני נוער, מאחר ולא קיבלו חיסון מספיק באמצעות חינוך תורני. הלה הגיב כי, המקרים השליליים שאליהם אני מתייחס אינם מקיפים אלא חמשה אחוז מן הילדים, שהם חלק מועט ושולי מכלל הילדים. שאלתי אותו: האם דאגת לתת לילדיך זריקת חיסון נגד מחלות נפוצות? כאשר הלה השיב בחיוב, תוך הסבר כי הוא רואה זאת כחובתו המוסרית, שאלתי אותו אם לא נגרם על-ידי כך צער וסבל כלשהו לילדים. על כך השיב כי הסבל המועט אין לו ערך לעומת התועלת הנובעת מן החיסון. הצבעתי בפניו על כך שסקרים מגלים כי אחוז הילדים העלולים לקבל מחלות אלה באם לא יחוסנו הוא בין 2 ל4- אחוז. למרות זאת נוהג כל הורה נבון לגרום לילדיו צער וסבל ובלבד לספק לו חיסון מפני 4 אחוזי סכנה. כל-שכן שהדבר כך לגבי החיסון הרוחני מפני מחלות רוחניות, שהן גרועות יותר מן המחלות הגשמיות. חיסון זה אפשרי רק על-ידי חינוך תורני, ומבלי שהדבר יהיה כרוך בסבל כלשהו!

04-03 דורות חינכו יהודים את ילדיהם בחינוך תורני, ובכך שמרו על הדורות מפני השפעות גוייות. עם ישראל, כגוי קדוש, זקוק להגנה טבעית, בהתאם לאופיו ותכונותיו, וזה בא על-ידי התורה. כבר המשילו חז"ל את חיותם של בני ישראל על-ידי התורה כחיותם של הדגים במים. כאשר מוציאים דג מן הים, גם אם מכניסים אותו באקווריום מצופה כסף וזהב ודואגים להחליף את המים ולתת לדג גרעינים ופירורי לחם, למרות כל זאת - מסכן הוא הדג, כיוון שהוא זקוק לים. תחליפי קישוטים וכסף וזהב אינם שווים כלל לחינוך הטבעי המקורי של הילד היהודי. הילד יקבל חיוניות ותועלת רק כאשר ילמד לשחות בים המקרא, ולאחר מכן בים המשנה, וכך הלאה. ולפני הכל הרי כאשר התינוק מתחיל לדבר, על אביו ללמדו את הפסוק: "תורה ציוה לנו משה, מורשה קהלת יעקב". כך יהיה הילד מאושר מכל הבחינות, ומחוסן מפני כל פגע.

על-ידי כך נזכה כולנו להקים לגיונות של "צבאות ה'", שאתם יחד נצעד לקבלת פני משיח צדקנו, עוד בשנה זו.

(נערך משיחה של הרבי מליובאוויטש)
*רב מרכז תל-אביב, שליח הרבי מלובביץ' לתל-אביב-יפו

אפשר גם אחרת? / חודש אלול

/ רחל בן חמו

שני נערים פגשו יהודי בעל זקן ארוך ושאלו אותו: אמור נא לנו, כיצד אתה ישן, עם הזקן מעל השמיכה או עם הזקן מתחת לשמיכה? לאחר שלושה ימים פגש בהם שוב וכמעט הפליא בהם את מכותיו. ראו, הֲרֵעִים עליהם בקולו, זה שלושה ימים שאינני ישן בגללכם, כי אינני יודע מה נוח לי יותר, לישון עם הזקן מעל לשמיכה או מתחת השמיכה.

וכי היאך ישן עד עתה? לא חשב על כך, האי?

אנו חיים במירוץ. עושים את מעשינו, בדרך כלל, מתוך הרגל ואיננו פנויים לעצור ולחשוב: אולי אפשר אחרת? טוב יותר? החיים זורמים, מתנהלים פחות או יותר, וכך יום רודף יום שבוע רודף שבוע ושנה אחר שנה, לא תמיד חשים נעים עם התוצאות, אבל ממשיכים ושורדים...

באופיינו אנו בנויים כך שאנו רוצים לעשות שינוי ויכולים לעשות אותו. אלא שדפוסי חשיבה, תפיסות ואמונות גוזלים מוטיבציה לשינוי וההרגלים מקבעים אותנו. אנו נוטים לפרשן התנהגויות של בני אדם ולהגיב בהתאם לפרשנות. לומר משהו כמו: אסור לוותר! מי שמוותר הוא "פרייר" ולהתנהג בהתאם.

לפעמים אנו לא מאמינים בשינוי כי חוששים להתאכזב ולחוש: ידעתי שזה לא ילך. הנה שוב כעסתי אין טעם להתאמץ ולנסות שוב, כזאת אני ולא יעזור שם דבר.

אם כל השנה אנו מנוהלים וחיים בהישרדות הנה קיבלנו את מתנת החיים הגדולה ביותר שהיא היכולת לעשות שינוי. לעשות אחרת, לשלוט בחיים שלנו.

בשיר השירים הדוד קורא לרעייה בכמה כינויי חיבה ואהבה ומתחנן לפניה: "פתחי לי אחותי, רעייתי, יונתי, תמתי"...הקב"ה קורא לנו לערוך שינוי לעשות משהוא קצת אחרת ממה שעשינו עד עתה. כמו: לדבר יותר בנחת, לעודד, לפרגן, לראות חיובי, אבל הרעייה משיבה: "...רחצתי את רגלי איככה אטנפם" יש לי הרגלים שקשה לי לשנות. איך אוכל אחרת? אני חיה כך כבר 03, 04, 05 שנה...זה המצב ואין מה לעשות...

הקב"ה לא מוותר לנו. הוא לא מוכן לתת לנו לשקוע בהרגלים ולהתנוון. הוא רוצה שנשאף, שנחיה , שנהיה בעלי שליטה על החיים ואנו נבחר להתנהג אחרת. הוא מצווה על משה רבינו: "של נעליך מעל רגליך". להשיל את המנעולים מעל ההרגלים. להשתחרר ממקובעות חוסמת שתוקעת מלהתקדם. בדרך כלל צריך לשם כך דחיפה מבחוץ אבל אז זה כואב, כמו שממשיך שלמה המלך בשיר השירים: "דודי שלח ידו מן החור ומעי המו עליו". החור, הכאב, החסר, המכה שנוחתת הם אלו שמעוררים לחשוב: די! עד כאן, אי אפשר להמשיך כך, חייבים לעשות שינוי.

אבל יש דרך נוספת.

בכל שנה, כן, בכל שנה יש לנו מתנה של ארבעים יום לעשות חשבון עם עצמנו. משהו שיבוא מתוכנו, מאתנו. לבדוק מהן האמונות שעל פיהן אנו מגיבים ומתנהגים. לשאול את עצמנו שאלות כמו: מה קורה לי כשהילד לא שומע בקולי? מה אני

מרגישה או עושה שגורם לו לא לשמוע? לבחון את תפיסות העולם שלנו על עצמנו ועל אחרים. לבדוק מחדש בבנק האישיות את מצב החשבון שלנו.

לקראת השנה החדשה יש לנו הזדמנות לשנות את הטעון שינוי ולחזק ולשנן את כל הטוב שיש בנו ובאחרים.

אחריות האדם על עצמו

/ הרב יעקב הלוי פילבר

הצו למינוי שופטים ושוטרים אעפ"י שהוא מכוון לכלל הציבור נכתב בתורה בלשון יחיד: "שופטים ושוטרים תתן לך", יש בכך רמז שנוסף למצווה הציבורית להקים מערכת משפט לדון את העם ומשטרה שתרתיע את העבריינים ותשמור על שלום הציבור, יש על כל אחד ואחד מישראל להיות קודם כל השוטר והשופט של עצמו. הדבר מזכיר לנו את המעשה ברבי לוי יצחק מברדיטשב שטייל בערב פסח לאחר ביעור חמץ עם שמשו ברחובות ברדיטשב ופגש בגוי אחד, העמידו רבי לוי יצחק ושאל אותו בלחישה: האם יש ברשותך סחורות (שהיו מוברחות) הבאות מעבר לגבול? יש וישׁ! השיבו הגוי, ככל אשר תאווה נפשך, והתשובה הזו חזרה על עצמה גם מגוי שני ושלישי שפגש בדרכו. הניחם רבי לוי ופנה לרחוב היהודים, פגע באדם מישראל ושאלו: שמא יש בידו משהו חמץ למכור לו, חמץ?! נרתע היהודי לאחוריו, בערב פסח אחר חצות, חס ושלום, וכך היתה תשובת כל יהודי שפגש בדרכו. הלך רבי לוי יצחק לבית הכנסת, פתח את ארון הקודש ופנה ליושב בשמים ואמר: ריבונו של עולם, ראה את עמך ישראל איזה עם נאמן הוא לך, קיסר רוסיה הוא מלך אדיר, ברשותו אלפי שוטרים ומאות אלפי חיילים, יש לו בתי משפט ובתי סוהר להושיב בהם את העבריינים, ובכל פינת גבול עומד חייל או שוטר השומר שלא להבריח למדינה סחורה אסורה, ואעפ"כ כמעט כל אזרח שני מבריח ומוכר את סחורתו לכל דורש. ואתה כתבת לנו בתורתך: "לא יראה ולא ימצא לך חמץ בכל גבולך", ולא העמדת עלינו לא שוטרים ולא חיילים, ואעפ"כ אין אפילו משהו חמץ בבית ישראל בשעת האיסור.

יחד עם זאת אין אנו יכולים להתכחש לצורך של גורם ההרתעה בחברה האנושית, כבר אמרו חז"ל [אבות פ"ג מ"ב]: "אלמלי מוראה של מלכות איש את אחיו חיים בלעו". אבל מי שחושב שבמערכת הרתעה בלבד יוכל למנוע את הפשיעה הוא חי בטעות. הטיפול הראשוני למניעת הפשיעה הוא באמצעות החינוך, אבל גם כאן לא כל מערכת חינוכית ולא כל תכנית לימודים נותנת את התשובה הנכונה לפשיעה ולעבריינות, וכבר אמרו חז"ל [קדושין ל ב]: "בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין". באגרותיו [אג' קע] כותב הראי"ה: "מטרת החינוך היא להכשיר את האדם לצורתו המתוקנת, שהנקודה המרכזית שבה היא לעשותו טוב וישר". החינוך צריך להכשיר את האדם שידע לתפקד בחייו בצורה נכונה ומתוקנת, שלא יהיו בה קלקולים ולא עיוותים, אלא לעשותו טוב וישר. וממשיך שם הראי"ה: כי מאז אברהם אבינו שיצא להודיע בעולם אמת זו, הכירה כנסת ישראל כי הקריאה בשם ה' והשרשת ידיעה זו בעולם היא ההכשרה היותר בטוחה להגדיל את יושרו וטובו של האדם, ולכן יש להציב במרכז החינוך היהודי את לימוד התורה, ההלכתית המחשבתית והרגשית, ואילו שאר המקצועות הכלליים הנלמדים הבאים להכשיר את האדם למלחמת החיים ולהרחיב את אופק ההשכלה, יש להם מקום, אבל כמדרגה שניה של החינוך ולא עצם מטרתו.

גם הנורמות והסביבה החברתית הן משפיעות על תפקודו של האדם, חברה שאין בה קווים אדומים, המאפשרת פתיחות מתירנית בחיי היום יום שלה, אל תופתע מכישלונות חינוכיות. את המחדל הזה מתארים לנו חז"ל [ברכות לב א]: "משל לאדם אחד שהיה לו בן הרחיצו וסכו והאכילו השקהו ותלה לו כיס על צווארו והושיבו על פתח של זונות - מה יעשה הבן ולא יחטא?!". חברה השוטפת את בניה בסרטי מין אל תתפלא על ריבוי מקרי האונס בקרבה, חברה המציגה סרטי אלימות ופשע אל תופתע מתופעות של אלימות ושפיכות דמים. כל עוד תתעלם החברה מגורמי החטא ותתמקד במערכה ההרתעה והענישה בלבד אין סיכוי שתצליח להתגבר על הפשיעה. החברה הישראלית חייבת לקחת את עצמה בידיים, לא לתת לקיצונים, מופקרים ורודפי בצע לשלוט עליה, היא חייבת להחזיר את האדם אל המחויבות המוסרית שלו לעשותו אחראי על גורלו, ככתוב: "שופטים ושוטרים תתן לך" שכל פרט ופרט מבני ישראל יהיה השופט והשוטר של עצמו.

משפט צדק

/ הרב איתמר הרשקו

לע"נ אמי מורתי רות ב"ר חיים יהודה הריני כפרת משכבה

כשמשה רבינו מבקש מעם ישראל ומצווה אותם על מינוי השופטים והשוטרים בישראל, הוא נוקט בלשון כפולה - לממונים ולממנים. כשעניין הצדק חייב להיות בראש קיום המשפטים בישראל.

ולכן בתחילה נאמר שהשופטים נדרשים לשפוט משפט צדק[1], ומיד אח"כ גם העם נדרש למידה זו - שלא להטות משפט, לא להכיר פנים ולא לקחת שוחד[2]. כשמשה פונה אליהם בגוף נוכח - 'לא תטה', 'לא תכיר' ו'לא תקח'.

וכל זאת על מנת שלא יתפלא העם אח"כ, כיצד זה שאין משפט צדק לעם. שכן אם מינוי הדיינים לא נעשה על פי המידות הנצרכות להם - אנשי אמת, יראי אלוקים ושונאי בצע[3]. אזי מימלא יוצאים תחת ידם של הדיינים שאינם הוגנים, משפטים לא צדיקים ומעוותים.

הן אפילו משה רבינו לא הצליח למצוא אנשים עם כל המעלות האלו, והוא מינה רק 'אנשי חיל' הבקיאים בהוצאת הדין מתוך התבוננות בפרטי המקרים[4]. אך לא זו הדרך המביאה לכדי הוצאת משפט צדק - שבו אף בעלי הדין מצדיקים עליהם את הדין, בראותם את אמיתות העניין. אך במקום זאת הם מרבים עדים וראיות, בניסיון למנוע את הכרעת המשפט[5].

כנגד כל זאת מבקש משה מהעם, להיות חלק פעיל במערכת הצדק בעם - בעצם מעשיהם והתנהלותם. בראש ובראשה יש להיזהר שלא להטות את המשפט, פשוטו - כמשמעו[6]. ואין כאן שום מקום לספק כלל, מתי מוטה המשפט ואינו נעשה בדרך הישר. שכן אם מתעורר צורך להצדיק ולתרץ מעשים ועניים שונים - אות וסימן הוא שמשפט מוּטֶה, ואין כאן את דרך הישר. כך שעלול המשפט להתעוות לגמרי, ושוב לא יהיה כאן מפשט צדק.

אח"כ ישנה האזהרה שלא להכיר פנים במשפט, ולתת קדימות או העדפה למי שקרוב ללבנו. שכן גם אם לא נטה את המשפט מלכתחילה, עצם נתינת היקר לצד אחד - תביא בהכרח לביטול הצדק במשפט.

וכאן באה האזהרה החמורה מכל - לא להיות משוחדים, ובוודאי שלא לקחת שוחד בפועל ממש . שזו המידה המגונה מכל, בכל ענייני השפיטה - כזו הגורמת למשפט להשתנות ולדין להתהפך.

ואף האדם החכם והדברים הצודקים בפני עצמם, לא נשארים עוד כאלו - וכולם הופכים לסילוף האמת. עד כדי כך שהאדם החכם הופך להיות כסומא באפילה, ואין הוא שם על לבו את עיוות הדין שיש כאן. ואף אם לכאורה כוונו הדברים כפי האמת - אין כאן צדק כי עם מציאות מסולפת וקשה, בדרך בה הושגו עניינים אלו[8].

ורק אם האדם הממנה וכן השופט היושב בדין - ירדפו ויחפשו את הצדק, נזכה בכך לשבת ולירש את הארץ בשלימות[9].

וכדי להגיע לכדי מידה זו, יש להתנתק משני המעכבים שבדבר - ראשית שלא להביא לכדי מינוי של מי שאינו ראוי לכך. שכבר בשעת המינוי נעשה הנזק, גם טרם הוא הוציא דין מעוות תחת ידו.

כדוגמת נטית עץ האשרה ליד המזבח, בה מתחילה הבעיה - אף טרם עבודת העץ בפועל. שלולי הנטיעה והכנסת העץ למקום זה, לא יהיה ניתן לעובדו ולטמא את המזבח. אך אחרי הנטיעה, שוב אין כאן מעכב מלעשות דברים מעוותים.

ולבסוף יש להיזהר מזכירת הימים הקודמים, כאילו הם המדד לימינו אנו[10]. שכן אין לך אלא שופט שבימיך. וכך יתכן ויהיה אדם שבדורות קודמים היה נחשב כמינוי ראוי, אך כיום הוא לא יכול לבוא לכדי היותו דיין. כדוגמת המצבה שהייתה אהובה בימי האבות, אך כעת היא שנואה בימי הבנים.

שכך הוא סדר הבניין מעולם - מיחידים המקיימים את התורה, לרבים העושים זאת.

וכמו שגם ניתן לראות בימינו אנו, כיצד שונים הם הבנים מהאבות. שכן לאחר שנות הזעם בשואה הנוראה, היו עמודי הוראה גדולים ההולכים לפני המחנה. אך סביבם לא היו גדודי 'מלאכי אלוקים' - אלו התלמידים, כי אם מתי מספר. אך כיום פרצה התורה לרוב בריבוי תלמידים מחד, יחד עם מיעוט גדולי העולם שנסתלקו מאתנו בעשרות השנים האחרונות.

והתורה שהייתה כמצבה עומדת ואיתנה, הפכה למזבח אבנים קטנות יותר - אך אחידות בעניין השלמת הבניין. ואל לו לאדם לחשוב בליבו, שמה שהיה הוא שיהיה. אלא התורה הולכת ומשתכללת, כשמעיינותיה נפוצים החוצה - חכמות בחוץ תרונה. בריבוי בתי המדרש ולומדי התורה בהם[11].

ואל לו לאדם למעט את ערכה של התורה בדורו, שכן אף מי שנדמה בעיננו כ'קלי עולם' ופחותי ערך - מעלתם גדולה כמעלת הראשונים. ירבועל בדורו כמשה בדורו, יפתח בדורו כשמואל בדורו, ושמשון בדורו כאהרון בדורו[12].

שלושת סוגי האישים האלו, היו עניין אחד - תורה אחת במקום אחד, שפרצה לרוב[13]. שכן משה היה ראשון מוסרי התורה לישראל, ומי שהוציאנו ממצרים. אך יחיד הוא היה ולא קם כמוהו עוד בישראל. ואילו גדעון החל להושיע את ישראל, דווקא ע"י צירוף שלוש מאות אנשים נוספים עמו. וכל כוחם בא מאת ה', הנותן להם חיל לפעול זאת[14].

אחריו הופיע יפתח, אליו פונים העם בבקשה שימונה עליהם כקצין - כדוגמת בקשת העם משמואל למנות עליהם מלך. אך בעוד שמואל פעל לבדו מול העם, יפתח מלקט עמו אנשים נוספים עמם הוא מושיע את ישראל.

ולבסוף בא שמשון ומתגרה בפלישתים, כראש וראשון לכל עניין הופעת רוחו של משיח[15]. כשכל ישראל נאלצים להילחם בפלישתים. ואף עולה בידו לנקום בהם, אחרי מותו. כדוגמת אהרון הכהן שעשה פשרה עם ישראל בעגל, אך לא עלה בידו לצרף כי אם את בית אביו - כל שבט הלוי. ורק לאחר מותו - ביכו אותו כל בית ישראל, כמשכין השלום בעם.

ובשילוב שני כוחות אלו, בפרט ובכלל - נבנית התורה והצדק

נראה לעין כל.

ציון במשפט תפדה, ושביה בצדקה[16].

1 - ושפטו את העם משפט צדק - דברים טז, יח
2 - לא תטה משפט לא תכיר פנים ולא תקח שחד - שם, יט
3 - ואתה תחזה מכל העם אנשי חיל יראי אלהים אנשי אמת שנאי בצע - שמות יח, כא
4 - **ויבחר משה אנשי חיל** אחר שבקש ולא מצא אנשים שיהיו בהם כל המעלות שהזכיר יתרו בחר באנשי חיל בקיאים וחרוצים לברר וללבן אמתות דבר ולהביאו אל תכלית, יותר מיראי אלהים בלתי אנשי חיל, כאמרם זל (שבת פרק במה אשה יוצאה) אם תלמיד חכם כנחש חגרהו על מתניך, ואם עם הארץ חסיד הוא אל תדור בשכונתו - ספורנו שמות יח, כה
5 - **טרחכם** מלמד שהיו ישראל טרחנין היה אחד מהם רואה את בעל דינו נוצח בדין אומר יש לי עדים להביא יש לי ראיות להביא מוסיף אני עליכם דיינין - רש"י דברים א, יב
6 - **לא תטה משפט** כמשמעו - שם טז, יט
7 - **ולא תקח שחד** (ספרי) אפי' לשפוט צדק. **כי השחד יעור** (כתובות קה) משקבל שחד ממנו אי אפשר שלא יטה את לבבו אצלו להפך בזכותו - שם, יט
8 - **ולא תקח שחד** (ספרי) אפי' לשפוט צדק. **דברי צדיקם** דברים המצודקים משפטי אמת - שם
9 - **למען תחיה וירשת** (סנהדרין לב) כדאי הוא מנוי הדיינין הכשרים להחיות את ישראל ולהושיבן על אדמתן - שם, כ
10 - אל תאמר מה היה שהימים הראשנים היו טובים מאלה כי לא מחכמה שאלת על זה - קהלת ז, י
11 - **חכמות בחוץ תרונה** הרי חכמותיה של תורה בחוצותיה תזעקנה להזהירכם לסור אליהם. ומה הן חוצותיה, בתי מדרשות. **ברחובות** במקום שמרחיבין אותה. כך דרש רבי תנחומא (תנ"ב בחוקותי ד) - רש"י, שם
12 - שקל הכתוב שלשה קלי עולם כשלשה חמורי עולם לומר לך ירובעל בדורו כשמה בדורו בדן בדורו כאהרן בדורו יפתח בדורו כשמואל בדורו ללמדך שאפילו קל שבקלין ונתמנה פרנס על הצבור הרי הוא כאביר שבאבירים ואומר (דברים יז, ט) ובאת אל הכהנים הלוים ואל השופט אשר יהיה בימים ההם וכי תעלה על דעתך שאדם הולך אצל הדיין שלא היה בימיו הא אין לך לילך אלא אצל שופט שבימיו ואומר (קהלת ז, י) אל תאמר מה היה שהימים הראשונים היו טובים מאלה - ראש השנה, כה:
13 - משה ונדעון - כנגד מידת **אנשי אמת**. והם באים כנגד האזהרה **לא תטה משפט**. שמואל ויפתח - כנגד מידת **יראי אלוקים**. והם באים כנגד האזהרה **לא תכיר פנים**. ואהרן ושמשון - כנגד מידת **שונאי בצע**. והם באים כנגד מידת **לא תקח שוחד**.
14 - ויאמר ה' אל גדעון רב העם אשר אתך מתתי את מדין בידם פן יתפאר עלי ישראל לאמר ידי הושיעה לי - שופטים ז, ב
15 - ותחל רוח אלוהים לפעמו במחנה דן - שופטים יג, כה
16 - **ציון** אחר שחתם את הנבואה שנבא מתחלת הספר עד הנה על יהודה וירושלים, וכשתשקיף היטב תראה כי רוב התוכחה שהוכיח מתחלת הספר עד (פסוק כ"א), שהיא הנבואה המיוחדת על שבט יהודה היה על מעשים שבינם למקום, אודות הקרבנות והתשובה והתפלה, ורוב התוכחה שהוכיח מפסוק איכה היתה לזונה עד הנה היה על ענינים שבין אדם לחברו מהזיוף ואונאה ונטיית המשפט, כי בין אנשי יהודה אשר ישבו חוץ לירושלים היה רגיל יותר החטאים נגד המקום, ובעיר המלוכה ירושלים היה רגיל יותר החטאים שבין אדם לאדם, מרוב המסחר והמרכולת שמה. חתם החוזה עתה דבריו לאמר, כי כל אחד בדבר אשר חטא בו בעצמו יהיה תקנתו, וע"י שיתקן עותתו ישוב על כנו. **ציון** עיר המלוכה שחטאה בה שעותה משפט, **במשפט תפדה** עת תשוב לעשות משפט תמצא פדות והצלה. **ושביה** שבט יהודה שישובו אל ציון מן הגולה שהיה חטאם במה שעותו צדקה בין אדם למקום, הם (יפדו) **בצדקה** ע"י שיצדיקו מעשיהם נגד קונם ובוראם - מלבים ישעיהו א, כז

שו"ת קיץ על פי אתר דין

{הרב שבתי יגל שליט"א יצא לחופשת קיץ}

בקשת סליחה שוב ושוב על פגיעה קשה

שאלה: שאלתי ככל הנראה שונה מרוב השאלות הנשאלות פה, אך כיוון שהיא יושבת על מצפוני ואולי יש התיחסות הלכתית לספקתי אשאל ואקווה לתשובה,

לפני יותר מ-15 שנה, בהיותי ילדה פגעתי קשות בחברה בכיתה ואולי אף הפצתי את עובדת היותה "מאומצת". אני יודעת שהמעשה פגע בה ואף בהוריה המאמצים. בשעתו התפייסתי איתה ובקשתי את סליחתה, ואף שנים אח"כ כבוגרת בקשתי את סליחתה, (תגובתה היתה שמזמן שכחה, אך איני בטוחה שכך היה, אולי מההפתעה היא הגיבה כך.) מה שאני מסתפקת הוא האם עלי לטרוח ולחפש את הוריה (שכבר אינם בחיים היום) כדי לבקש גם מהם את סליחתם?

ושנית, האם עלי לנסות לפייס אותה שוב, אם היא אמרה בפה מלא שסלחה אך איני בטוחה שפיה וליבה היו שווים בזמן זה.

תשובה: איני חושב שיש צורך לפייס אותה שוב. היא סלחה, בפה מלא, אנחנו לא צריכים להיות בוחני כליות ולב ואז להחליט שלא סלחה ולנדנד לה שוב ושוב... בנוגע להורים, אם הם נפגעו ואותם לא פייסת, יש מקום לבוא לקברם בפני עשרה אנשים ולבקש מחילה. אינני בטוח אבל שנפגעו, צריך לדעת מה בדיוק היה.

שאלה: שאלתי בענין פרסום לתועלת של דבר שלילי מתחלקת לשנים:

א. משפחה ששכרה צימר בסכום מאד גבוה, מאדם שאינו שומר תו"מ והתברר שישנן בעיות תחזוקה ובטיחות חמורות, עד כדי שגרמו נזקי גוף לנוכחים; כמו כן ניסה בעל הצימר לגלגל עלינו את האחריות לנזקים ישנים שקיימים שם. האם מותר לפרסם חוות דעת שלילית באתר שבו מחפשים צימרים?

ב. עמותה חרדית ביקשה תרומה חד פעמית, ונתברר בדו"ח מהבנק שהכפילה את סכום התרומה פי 21 חדשים. זו פעם שניה שיש "בעיות מסוג זה" בגביית כספי התרומה. האם ניתן לפרסם את ההתנהלות החמורה שנתקלנו בה, כדי שתורמים אפשריים אחרים יידעו לשים לב, ואולי להימנע מתרומה לאנשים אלה?

תשובה: הפרסום על העוול דינו כלשון הרע לתועלת ומותר לספר לשון הרע לתועלת בהתקיים שבעה תנאים שהזכיר החפץ חיים ואלו הן:

1. שיראה בעצמו ולא ששמע מאחרים.
2. שלא יחליט מהר שהשני פעל שלא כדין, אלא יתבונן היטב האם השני עשה עוול.
3. שיוכיח את החוטא תחילה בלשון רכה.
4. שלא יגדיל את העוולה יותר ממה שהיא.
5. שיתכוון לתועלת ולא לנקמה או שנאה.
6. אם יכול לסבב שתגיע התועלת בצורה אחרת.
7. שלא יגיע לו נזק יותר מכפי הדין.

מקורות: חפץ חיים כללי.

סיפור לשבת

הנהגה מזהימה עם מומר להכעיס

צעיר אחד מהעיר בריסק היה פורק עול וכופר בעיקר ממש, מומר להכעיס ר"ל, עד כדי כך שבכל שבת בבוקר, בשעה שהגר"ח מבריסק זצ"ל היה יוצא מביתו והולך לבית הכנסת, היה אותו צעיר מתהלך במכוון ליד ביתו הרב ומעשן, כדי להראות לרב מבריסק שהוא אינו מאמין... והנה התגייס הצעיר הנ"ל לצבא הרוסי, שם שירת, וכשהיה בחבורה של חיילי רוסיה, ירה פעם בתמונתו של הצאר ניקולאי... החיילים שראו זאת, מסרו הדבר תיכף ומיד לראש העיר. המעשה אירע ימים ספורים לפני ראש השנה של שנת תרס"ו. יומיים לאחר ראש השנה יצא דינו של הצעיר למוות בירייה, בערב חג הסוכות... אחד היהודים שהיה יוצא ונכנס בביתו של ראש העיר של בריסק, גילה לגר"ח זצ"ל שראש העיר מוכן ומזומן לשחרר את העציר ולצוות עליו שיילך לעיר אחרת, בתנאי שראשי הקהילה ייתנו לו חמשת אלפים רובל.

כשמוע הגר"ח את דבריו, קרא תיכף ומיד לראשי הקהילה שיבואו לביתו לאסיפה דחופה. כשבאו לביתו אמר להם כי הינם מחויבים ומוכרחים להוציא את כל הממון שיש בקופת הקהילה, ואפילו להשלים מכיסם אם יהיה נחוץ... הוראתו הנחרצת גרמה למבוכה בין ראשי הקהילה דבריסק. גם החרדים וגם הציונים התנגדו להוראתו וציוויו, ואמרו פה אחד שזו מצוה גדולה להניח את העציר הנ"ל למות על ידי ירייה, מחמת הפסוק "וביערת הרע מקרבך"... אולם הגר"ח דחה את דבריהם, ואמר כי המצוה של "וביערת הרע מקרבך" שייכת רק לאחר שנגמר דינו למות על ידי סנהדרין בזמן הבית, ואינו שייך לעבריין אחר... ברם, היה שם אחד שהיה ירא שמים באמת, ואמר שאין הוא מבין איך מורה להם הרב להציל אותו, הלא מפורסם הוא שהבחור 'מומר להכעיס' ומעשן להכעיס בשבת בנוכחות הרב, והרמב"ם בהלכות עדות (פי"א ה"ו) פסק שאסור להציל מומר להכעיס... גם אותו דחה ולא קיבל את דבריו (הביא לו את השיטה מקובצת בסוף ב"ק בהלכה של "מורידין ולא מעלין" ע"ש). על אף דבריו, סירבו ראשי הקהל לשמוע להוראה, ולא רצו להביא את הכסף בכדי שיוכלו לשחרר את העציר. אולם הגר"ח לא נח ולא שקט, ובערב יום הכיפורים, כשסיימו הקהל להתפלל תפילה מנחה, עמד והכריז שראשי הקהל אינם רשאים ללכת לביתם לאכול סעודה מפסקת, אלא מוכרחים הם ללכת למשרדי הקהילה, ולקחת משם חמשת אלפים רובל, ואחר כך ללכת עמו לבית ראש העיר ולשחרר את הבחור. עוד הוסיף הרב ואמר כי אם לא יעשו כן, לא יניחם להתפלל תפילת "כל נדרי", ויהיה בית הכנסת סגור כל יום הכיפורים... כשראו ראשי הקהל שאין להם כל ברירה, עשו כדבריו, הלכו עמו למשרדי ועד הקהילה ולקחו משם חמשת אלפים רובל, ותיכף ומיד מיהרו אל ביתו של ראש העיר, שם שלשלו לידיו את הכסף... תיכף כשקיבל ראש העיר את סכום הכסף העצום, שיחרר את העציר היהודי. באותה שנה לא הספיקו ראשי הקהל והגר"ח לאכול סעודה מפסקת, מאחר שכשחזרו מבית ראש העיר, היה זה חצי שעה לפני השקיעה...

(אוצרות התורה / הרב חנניה צ'ולק שליט"א)

שביבים / שאול שיף

ראש חודש אלול

קול השופר כבר מרעיד את הלבבות. בחלק מהקהילות כבר נשמעת נעימת הסליחות, אבל החלק החשוב ביותר להיום, הוא פתיחת הזמן בעולם הישיבות. הם ממלאים את הרחובות, הבחורים הצעירים. כל האוטובוסים מלאים, העירוניים והבינעירוניים, גלגלי המזוודות מרקדים על המדרכות בקול צהלה ושמחה. הולכים ללמוד תורה!

כולנו מכירים את דברי התוס' הקדושים: "דרך בהולך ללמוד שנעשה אדם גדול".

היום הם עושים את זה!

כל אחד ואחד מהם, היום, הוא 'הולך ללמוד'.

כל אחד ואחד מהם, היום, הוא "נעשה אדם גדול".

ואנחנו, ההורים, מביטים אחריהם, בעיניים דומעות, ומאחלים להם "עלו והצליחו, בנינו היקרים. עלו והצליחו גדולי הדור הבא".

אבל כשזה קורה, כדאי שהילדים שלנו ידעו את זה. לא כדאי שנסתיר מהם את הדמעות הללו, לא כדאי שנלחש בקול שקט מדי את האיחולים האלו.

נגיד להם בפה מלא: בנינו היקרים, אנחנו שמחים בכם, אנחנו גאים בכם. גם אם לא תמיד אתם מצליחים, גם אם לפעמים זה קשה לכם, אפילו קשה מאוד, אנחנו גאים בכם על כך שאתם ממשיכים להתאמץ, על כך שאתם מוסיפים לחתור ולטפס במעלה הפסגה.

אנחנו בוטחים בכם, בביטחון מלא ובלי שום ספק, בעזרת ה' אתם תמשיכו להתאמץ ולשקוד על התורה, עד שיקוימו בכם דברי התוספות, וכל אחד ואחד מכם יהיה אדם גדול בעזרת ה'.

אם אנחנו נגיד את זה לילדים שלנו, אם אנחנו לא נסתיר מהם את הרגשות הללו, אין ספק שהדבר ידרבן אותם, ויגרום להם להתאמץ יותר, או אז אכן יתקיימו וימומשו התקוות הללו בסייעתא דשמיא.

בכוח האמונה והביטחון

המעשה הבא אינו רק אירוע חד פעמי, אלא מסכת חיים של אמונה ובטחון, אותה פורש ראש ישיבת 'תפארת אביגדור' בקליוולנד, הגאון רבי ישראל בראג שליט"א, נכדו של הרב אביגדור מילר זצ"ל:

ברצוני לספר את מסכת חיי, כדי להביא כבוד לבורא העולם ולתת חיזוק ליהודים, שידעו איזה מעיין יש לכל אחד ואחד, ממנו יוכלו לשאוב ברכות והצלחות לכל העניינים. מי שחי בביטחון רואה ישועות גדולות, מי שחי בביטחון יש לו מושגים אחרים של טבע, ואל תחשבו שאלו דיבורים בלבד.

אספר לכם מה שהיה לי באחת מהסוגיות המורכבות ביותר שאדם עובר בחייו, והיא נישואי הילדים. כולם יודעים שזהו ניסיון גדול, בפרט בארץ ישראל. מחותנים שזכו לארס את בניהם ואת בנותיהם, סיפרו לי שהם חשבו שזהו זמן של שמחה, אבל העול הכבד של הסכומים העצומים שצריכים לגייס לקראת החתונה וקניית הדירה כל כך כבד, שהם אינם מרגישים שמחה. להיפך, הלחץ זה הדחק מאיים לשבור אותם, והמחותן שהיה אמור לשוש ולשמוח ביום כלולות בנו או בתו, מגיע אל החופה שפוף וכפוף, מיצר ודואג, מאין יבוא עזרו. אל המחותנים האלו פונה אני, לספר את סיפורי הנפלא:

עשר בנות קיבלתי במתנה מה' יתברך, זאת חוץ מהבנים היקרים שחנני ברחמיו. מיד אחרי חתונתי הבנתי שזה המהלך, שכידוע, כדי לזכות בחתן תלמיד חכם צריכים להניח סכומים נכבדים ביותר. אמרתי לעצמי - החכם עיניו בראשו. בכל חודש אניח מעט כסף בצד, וכך יצטבר לי סכום נכבד לחתונות.

מאז לידת הבת הבכורה, בכל חודש לקחתי סכום כסף והשקעתי אותו אצל ידידי. כסף רב נתתי לו, מתוך תקווה שהשתדלות זו תעמוד לי בעת הגיע עת דודים. סכום החיסכון הצטבר לכמה מאות אלפי דולרים. בתי התארסה בשעה טובה, והנה, שבועיים לפני החתונה מתקשר אליי אותו ידיד, והוא שואל אותי: "אתה יושב או עומד?" אמרתי, אני יכול לעמוד. מה אתה רוצה לומר? "שכל הכסף שנתת לי איננו". שאלתי אותו, מה קרה? עשית עסק בישׂ? השיחה הולכת ונעשית מעיקה יותר ויותר, כי התשובה שלו הרבה יותר כואבת מאשר לשמוע שהוא הסתבך בעסק לא מוצלח. הוא נשמע מסכן גדול כשהוא אומר לי, "לא. לא היתה פה שום בעיה בעסקים. פשוט גנבתי את הכסף שלך. אני מוכרח להתוודות על כך. אין לי חיים. את כל ה'רווחים' שהעברתי אליך, הוצאתי מהקרן שנתת לי". לא שאלתי מה הוא עשה עם שאר הכסף, כי זה היה ברור. אנשים רבים הפקידו אצלו סכומים גדולים, והוא חי לו חיי פאר בכבוד וברחבות על חשבון אלו שנתנו בו אמון. יש הרבה מה לרחם עליו, לקנא בו - בוודאי שלא, אפשר גם לכעוס, אבל זה לא יעזור לי. אין בכך כל טעם, כי הכעס הרי לא יביא לי כסף. אני עומד שבועיים לפני שאכניס את בתי לחופה, ואין בידי פרוטה לפורטה. בחסדי ה' הבנתי מיד שזהו ניסיון. עד עכשיו חשבתי שאני צריך לדאוג לעצמי, ועתה התברר לי שהריבונו של עולם רוצה להראות לי שהוא יכול לדאוג לי גם בלי המאמצים שלי. הוא הראה לי: אני יכול לסדר הכול גם עבורך. איני חושב שעשיתי דבר שאינו ראוי. מותר לאדם לחסוך כסף בשביל העתיד, אך הוא צריך לדעת, שלא זאת היא הסיבה לכך שיהיה לו כסף בזמן שהוא יצטרך לחתן. הסיבה היחידה שבגללה יהיה לו כסף לחתונה, לבר מצווה או לכל דבר, תהיה רק זאת: אם ה' רוצה שיהיה לו - יהיה לו. הוא היחיד ששולח את הכסף. הוא ולא אחר. עשרים שנה של הכנה עמדו כעת לימיני. עשרים שנה שזכיתי ללמוד ענייני בטחון מזקני הרב אביגדור מילר זצ"ל ומרבי הגדול, רבי מאיר הלוי סולובייצ'יק זצ"ל. הם אשר נטעו בי את הידיעה, לא רק במוח אלא גם בלב, שאין אדם נוקף אצבעו למטה אלא אם כן מכריזים על כך מלמעלה. עכשיו בזמן הניסיון, צפו ועלו כל הדיבורים הטובים והחיזוקים הנפלאים. הם שימשו לי כמו המזון שאסף יוסף הצדיק בשנות השובע כדי שיהיה מה לאכול בשנות הרעב, ואכן פעלו את פעולתם. הנחתי את שפופרת הטלפון ואמרתי: ריבונו של עולם, אתה נמצא אתי כאן עכשיו, תעזור לי להתחזק, איני רוצה להרגיש אבוד ומודאג כמו התכנית של היצר הרע. אני רוצה לחוש בידך החזקה והאיתנה. אני רוצה להישען

עליך לגמרי. הן אתה ידעת כולה. כך רצית שיהיה, ואני בטוח שכבר הכנת לנו מה שצריך לחתונה ולכל העניינים מסביב. זה היה לי ברור כל כך, שהייתי רגוע באמת. כאשר התפוצצה הפרשה, התקשרו אליי אנשים ושאלו מה אני אומר. אמרתי להם: כך רצה הקב"ה. הם לא יכלו להבין איך אני עונה במתינות כזאת. "אל תקשקש בראש", הם אמרו לי, "אם אתה ממשיך את החיים במנוחת הנפש שכזאת, סימן שקיבלת ממנו את הכסף ואתה לא מגלה". לא קיבלתי ממנו פרוטה, עניתי בכל תוקף, מה יש לי לסעור ולרגוז? וכי אם אהרוג את עצמי זה יביא לי את הכסף בחזרה? לא. המשקיעים השונים רצו ללכת לערכאות, אבל גם בניסיון זה עמדתי. לא זו דרכה של תורה. הימים חלפו, החתונה הגיעה, והשאלה שאתם בוודאי שואלים היא, איך נפתרה פרשת הכסף. קיבלתי על עצמי להחזיק את הזוג עשר שנים על חשבוני. אמרתי למחותן, איני יכול לתת לך את כל הכסף מראש, אך אם ירצה ה', מה שהבטחתי הזוג יקבל מדי חודש בחודשו. אשתי שאלה אותי, "מניין תיקח את הכסף?" אמרתי לה: בורא העולם יודע שאני צריך את הכסף. וכי יש לי ספק שהוא ייתן לי מה לאכול? איך לחיות? עדיין לא מצאתי אדם שאין לו לחם לאכול. הוא כבר ידאג גם לזה. וברוך ה', עמדתי בהתחייבות והכול התנהל כשורה.

שנה אחר כך נגמר השידוך של הבת השנייה. המחותן אמר: "הבן שלי תלמיד חכם. אני רוצה שיחיה ברוגע. הדבר הראשון שאני מבקש הוא, שעוד לפני החתונה תניחו על השולחן מאה אלף דולרים. איני מעוניין בצ'קים של ביטחון ואמונה, אלא במזומנים!" אמרתי לו: אל תדאג. יהיה לך כל הכסף עוד לפני החופה. קבענו את החתונה לעוד ששה שבועות, והוא אמר לי: "תזכור, זה חייב להיות לפני החופה". אמרתי לו, יהיה בלי ספק. אשתי ישבה שם, והיא סימנה לי כל הזמן, כלומר, "מה אתה עושה? מהיכן תביא את הכסף?" היא רצתה שאגיד את האמת, שאיננו יכולים לעמוד בדבר כזה. אמרתי לה, יהיה כסף גם יהיה. "האם תפשוט יד?" שאלה אשתי במתח. לא, השבתי, איני אוסף כסף וגם לא אאסוף. הסברתי לה שכל השידוך הזה הוא שידוך משמים. וכי אנחנו בחרנו בו? הרי השידוך הגיע באופן שמימי. וכך היה מעשה: בני הלך ללמוד בישיבה חשובה מאוד, וכשחזר פעם לשבת שאלתי אותו מי הבחור הכי טוב בישיבה. הוא אמר לי שם של בחור, וזה הצית לי את הזיכרון, שכאשר הייתי ילד למד אתי מישהו עם אותו שם משפחה. לך תשאל אותו אם לאבא שלו קוראים כך וכך, ביקשתי מבני. אשתי התפלאה אז מאוד, למה אני מתעניין בדברים כאלו. אין זו דרכי כלל לשאול על בחורים אחרים. ואכן המילים יצאו לי מהפה בלי לחשוב. כמה ימים אחר כך חוזר בני ואומר לי: "כן. הבחור הזה הוא הבן של החבר שלך מהחיידר". נהניתי לשמוע זאת ושכחתי מכל העניין.

שלוש שנים אחר כך מתקשר אליי שדכן ואומר לי, "יש לי בשבילך שידוך, בחור משהו-משהו, כליל המעלות, שווה לבדוק". שאלתי לשמו של הבחור, והוא אמר לי את שמו של אותו בחור שבני סיפר עליו לפני שלוש שנים. אמרתי לשדכן, העניין סגור, זה השידוך שלנו. "מה זה?" התפלא השדכן, "ככה עונים? אתה לא רוצה לברר לבדוק ולברר?" אמרתי לו: אני יודע שזה השידוך בלי שום ספק. לפני שלוש שנים שם ה' בפי לשאול שאלה שלא שאלתי מעולם, לא לפני זה ולא אחרי זה. זה היה כל כך ברור לי, שכשהבחור שלי רצה לנסוע לארץ ישראל, אמרתי לו שלא ייסע, כי חבל שיפסיד את שמחת הווארט. הוא התעקש לנסוע, ואכן הווארט נסגר בלעדיו, ממש כמו שהבטחתי לו. אחרי השתלשלות מופלאה כזאת, עדיין יש לך ספקות בעניין הכסף? תמהתי באזני אשתי, ה' שלח חתן, וכי את חושבת שלא ישלח את הכסף לנדוניה ולקעסט? ביקשתי מאשתי שלא תילחץ. זה העול שלי ואין כל טעם ששנינו נדאג. תשכחי מהכסף ותתכונני לחתונה ברוגע ובשמחה, הוריתי לה. ארבעים אלף דולר ידעתי מאיפה אשיג. היתה לי פוליסת ביטוח בשווייץ, משם הייתי אמור לקבל אותם, אך לגבי שישים אלף נוספים לא היה לי שום מושג. עברו ארבעה שבועות. נסענו לניו יורק לקניות לקראת החתונה, ובדרכנו חזרה שואלת אשתי היכן אוחזים עם הכסף. אמרתי לה, סיכמנו משהו. אך היא אמרה, "אני סתם מתעניינת". אוחזים באפס, אמרתי את האמת. שבועיים לפני החתונה, ועדיין אוחזים באפס.

אנו חוזרים הביתה אחרי חמישה ימים של שהייה בניו יורק, ורואים שהצטבר הרבה דואר. אני פותח מעטפה שהגיעה מחברה כלשהי ומוצא בה צ'ק של עשרים אלף דולר על שמי. מעביר לדף הבא והנה עוד צ'ק של עשרים אלף דולר. ובדף הבא עוד עשרים אלף דולר. אני צועק לאשתי, בואי תראי מה הולך כאן, הכסף הגיע! כל הכסף הגיע! ואפילו יותר מוקדם מהצפוי, שבועיים לפני תאריך היעד, והכסף כבר אצלי. התקשרתי למחותן שלי ואמרתי לו: אני חותם על כל שלושת הצ'קים ושולח לך אותם כמו שהם, שתהיה רגוע. רק אחרי החתונה התחלתי במסע בירורים: מי זאת החברה ששלחה לי את הצ'קים? קבעתי פגישה עם בעל החברה ושאלתי אותו, האם שלחת לי שישים אלף דולר? הוא אמר לי: "לא, מה פתאום שאשלח לך שישים אלף דולר?" סיפרתי לו שהגיעו אליי שלושה צ'קים בסכום כולל של שישים, והוא אומר לי, "אה, זה אתה שקיבלת את הכסף?" אני מקווה שלא טעית - אמרתי לו - כי הכסף כבר איננו ואין לי מהיכן להחזיר. "לא. לא היתה כאן טעות", הוא אומר בוודאות ומתחיל מההתחלה: "לפני שבועות מספר עברנו למשרדים חדשים, והחלטנו להכניס את כל הניירת למחשב. כך העברנו את כל המסמכים, עד שהגעתי למסמך מלפני ארבע שנים. עשיתי אז עסק עם מישהו, משהו קטן, והוא אמר לי שהוא רוצה שאת כל רווחי אותו עסק אשלח לרב שלו, הרב ישראל בראג בקליוולנד. הוא מסר לי את הכתובת. וזהו. ארבע שנים שכחתי מהעסק ומההסכם, ועתה כשמצאתי את המסמך, התחלתי לבדוק מה הניב אותו עסק. עשיתי הערכה ראשונית, והמסקנה היתה שהרווחים המגיעים לשותף שלי הם עשרים אלף דולר. רשמתי צ'ק על הסך המדובר. חלפו שעתיים, בדקתי לעומק וראיתי שהרווחים הם הרבה יותר. רשמתי צ'ק נוסף של עשרים אלף דולר. בסוף היום בדקתי שוב, וראיתי שיש רווחים נוספים בסך עשרים אלף דולר. אלו הם הצ'קים שהגיעו אליך". נדהמתי. הריבונו של עולם כבר הכין עבורי את הכסף, וסידר לשותף מעבר למשרד חדש, כדי שייזכר בזה שלושה שבועות לפני החתונה, וכך הכול יגיע אליי בזמן. אלו הם רק שני סיפורים ממה שחוויתי בחתונות כל ילדיי שיחיו. אצל כל אחד היה סיפור יותר נפלא מאצל הקודם לו. אני רוצה לומר משהו לכל אבא ולכל מחותן: דע לך, תחשוב ותרגיש שאלו לא הילדים שלך; אלו ילדים של הריבונו של עולם. זה לא הכסף שלך, זה הכסף שלו. הוא רק רוצה לנסות אותנו, כי הוא אבינו שבשמים. אנחנו רק הפועלים שלו, השליחים שלו, ושליח לא צריך לדאוג לכלום. הכול באחריות המשלח. כאשר השליח חושב שהוא בעל הבית, אומר אבינו שבשמים: אתה חושב שאתה יכול? נו, בוא נראה אותך. אם אתה כל כך רוצה להתייגע, לך להתייגע. ראיתי איך שה' אומר לי, אתה לא צריך לנסוע לאמריקה. הקב"ה חי

וקיים גם בארץ ישראל. הקב"ה דואג עבור הילדים שלו, וממציא להם כל מה שהם צריכים: אוכל, שכר לימוד, בגדים לקיץ ולחורף, נסיעות, את כל הכסף הוא ממציא עבורם. וכי לחתונתם לא ידאג? זה הרי הרצון שלו שיתחתנו, והוא ישלח את השידוך ואת הכסף. מה יש לדאוג?

משל למה הדבר דומה? לאחד שאמא שלו הזמינה אותו לשבת, והוא מתקשר לפני שבת ושואל במתח, אמא את בטוחה שיש צ'ולנט? האמא אומרת שכן, והוא שואל שוב, את בטוחה שיש? בטוחה-בטוחה. כבר עשרות שנים שאתה אוכל אצלי, וכי פעם אחת לא קיבלת את מנת הצ'ולנט שלך?

ה' מזמין אותנו לשבת, מזמין אותנו לחתונה של הילדים שלו, וכי הוא יביא אותנו לאולם ריק? מה שייכת השתדלות, בסכומים אדירים כמו אלו שצריך לחתונה? וכי אפשר לעשות השתדלות על סכומים כאלו? השתדלות עושים כשזה שייך, אבל כאן הרי לא שייך. כאן צריך לאסוף שקים של בטחון, להתחבר למעיין של הבטחון, המעיין של כל ההצלחות והישועות. אני מאחל לכם לשמוח בשמחות צאצאיכם בלב שמח ובמנוחת הנפש, וזה אפשרי, כי בנים אתם לה' אלוקיכם. בטחו בה' והרנינו כל ישרי לב!

(מתוך גיליון 'השגחה פרטית)

קובייה שחורה אחת...

מספר הרב דוד ברוורמן: צוות ערכים הכיר היטב את שי ואור. צמד צעירים, חברים בלב ונפש. חילוניים, אקדמאים, בעלי משפחות, מתגוררים ברמת אביב ושותפים בחברת הייטק גדולה, שחזרו יחד בתשובה. ערב אחד אני מקבל שיחת טלפון מרעייתו של שי: "האם אתה יודע שבעלי ואור כבר לא..." לתדהמתי היא סיפרה: "פרץ ביניהם סכסוך עסקי בשותפות שגרר ניתוק מוחלט ביניהם עד כדי פירוק השותפות, ומַעֲבָר שלנו לדירה בשכונה אחרת בעיר". הופתעתי!! הם צעדו יחד לאורך כל מסלול חייהם!!! "זה קרה לפני 3 שנים, בעלי גילה שאור ביצע עסקאות שונות בלא ידיעתו. אמנם אור התנצל, וטען שעשה הכל בתום לב. הוא ביקש סליחה כמה וכמה פעמים, אך בעלי סירב לקבל. חוֹמה של שנאה ועוינות מפרידה ביניהם. בעלי דרש שגם אנו, חברות בלב ובנפש, ננתק את הקשר! זה כבר יותר מדי בעבורי. אני מרגישה שצריך מישהו מבחוץ שינער את בעלי, ירכך את ליבו, שיסכים לסלוח, ולפתוח דף חדש".

הרב מספר: קיבלתי על עצמי משימת "משכין שלום". התקשרתי לאור לשמוע את הרקע לדברים. אור נשמע כאוב מאד מהסכסוך. הוא הודה בטעותו, וסיפר על ניסיונותיו הרבים לפייס. הבנתי שאם רוצים לרכך את ליבו של שי צריך לחשוב על כיוון מקורי ובלתי צפוי. ביקשתי מאור לספר לי על צמתים בחיים שהוא סייע לשי.

"עשרות פעמים בחיים עזרתי לו", כואב אור, "עזרה שלא היה מקבל מאף חבר". אור מדבר ואני כותב: "הוא התקשה בכמה מקצועות בילדותו, אני שימשתי כמורה פרטי בעבורו. היו לו מעט קשיים בחברה, בטבעו הוא מופנם, ואני קישרתי אותו למרכז העניינים, בהמשך שידכתי לו את רעייתו, הקמתי את העסק והכנסתי אותו כשותף, חתמתי כערב על המשכנתא שלו ביותר משלושה מיליון ₪! כל זה עשיתי בשמחה, ללא התלבטות. אפילו את החזרה בתשובה, אני זה שדחפתי ועודדתי... כי חברות זה חברות עד הסוף!"

סיימתי את השיחה ודמעות בעיניי. נכנסתי לחנות משחקים ורכשתי שם מאזניים ושלושים קוביות לבנות. קובייה אחת צבעתי בשחור. סיכמתי עם אור שייקח אותי אל משרדו של שי באחד המגדלים בת"א, הסלולארי שלי יהיה פתוח, הוא יחכה בחניון ויאזין לשיחה, אם יחוש שהגיע הזמן הוא יצטרף לשיחה. גם הנשים עודכנו בתוכנית השלום. הן התפללו מעומק לבן להשכנת השלום ואפילו אפו עוגות ותופינים... נשאתי תפילה לבורא עולם שאצליח במשימה, נכנסתי למעלית, עליתי לקומה 17. הגעתי למשרד ולחצתי על הזמזם. המזכירה שקיבלה אותי הופתעה מפגישה בלתי קרואה, היא ביקשה את אישורו של שי, אך אני בחוצפתי לא המתנתי פשוט נכנסתי למשרד... שי היה מופתע לחלוטין. הוא קיבל אותי בחום, הושיב אותי מולו והמתין לפשר הפריצה למשרד. באתי אליך כדי לדבוק בדרכו של הקב"ה, 'מה הוא עושה שלום', אף אני רוצה לסיים את הסכסוך המיותר הזה. שי החמיץ פנים, ואמר: "אתה מבזבז את זמנך ואת זמני! הסיפור גמור". אך אני לא ויתרתי, כאן אסור להיות נחמד, לעיתים צריך להתנער בדיפלומטיות ולהיות קצת נודניק... הוצאתי את המאזניים והנחתי אותם על השולחן... בידי השנייה החזקתי את הדף עם הרשימה והתחלתי לשאול: ידידי שי היקר, מי שידך לך את רעייתך? "הוא", השיב שי. הוצאתי קובייה והנחתי על הכף.מי חתום לך כערב על המשכנתא? "הוא", שוב שי. וכך אני מניח בזהירות קובייה אחר קובייה. שלושים קוביות קטניות הונחו על הכף וכמעט שהפילוה... ואז הוצאתי קובייה אחת שחורה והנחתי על הכף השנייה ושאלתי: שי היקר, ב-03 צמתים בחיים, אור, כשמו, מסייע ותומך, אתה הרי מודה! נראה לך הגיוני שקובייה שחורה אחת בולעת 30 קוביות לְבנות?" שי הרהר והרהר, הוא הודה: "אכן זה לא הגיוני בעליל! תן לי לחשוב". נתתי לו לחשוב... בתוכו התנהל מאבק איתנים בין היצרים. ואז הוא ביקש לתת לו כמה ימים לחשוב. ידעתי שזו תשובה של יצר הדחיינות. לא ויתרתי: מה יעזור לך כמה ימי חשיבה, הרי כבר עברו 3 שנים של שנאה מיותרת. וכי מה קרה לך ב-3 שנים עצובות אלו, וכי הרווחים עלו? יש ברכה בכסף? יש שלום בבית? יש טוב שיצא לך מהשנאה המיותרת??? שי נכנע. "כרגע, איך שאני מרגיש, אני בשל לפיוס". חיבקתי אותו בחום. המשכנו לדבר, "פתאום" צלצול בזמזם הדלת. הרגשתי בבית, קמתי אני לפתוח את הדלת, בפתח עמד אור. הפנים סמוקות, העיניים דומעות. המבטים ההדדיים נפגשים, והם נופלים אחד על צווארי השני בדמעות של כאב ושמחה גם יחד...

(פורסם בגיליון 'קול ברמה')

כיצד ינצח האדם את יצר הרע

/ הרב שמעון ממן שליט"א

"כי תקרב אל עיר להלחם עליה וקראת אליה לשלום..." מבאר רבנו אור החיים הקדוש, ע"פ מה שכותב בזוה"ק (ח"ב דף סב.) שה' שולח לאדם נשמה יתירה מעולם העליון, כדי להדריכו בדרך הישר, ובאמצעותה ימלט האדם מיצר הרע החפץ להחטיאו. וצוה ה' לנשמה ואמר לה "כי תקרב אל עיר" זהו גוף האדם הנקרא עיר, והיינו בשעה שהנשמה יורדת לעולם הזה ונכנסת לגוף האדם. ואמר "להלחם" כי באמת זו מלחמה גדולה, שצריך האדם להיות נמשך אחר יצר הטוב ונשמתו הטהורה שרוצה לעשות אך ורק את רצון ה', ולא להתפתות אחר עצת יצר הרע המושכהו אחר תאוות הגוף.

ואמר "וקראת אליה לשלום" נתן לך הכתוב עצה היאך להיות נוצח את יצר הרע, ע"י שלא תבוא להטות את לבך לצד הטוב מן הקצה אל הקצה. אלא בתחילה יתן חלק גם לחומר שלו, וגם לעולם העליון לחלק הנשמה הטהורה, ושניהם יתקיימו בידו. ואמר "והיה אם שלום תענך ופתחה לה" אין והיה אלא ל' שמחה, כי ע"י פתיחה לשלום יועיל לנצח. וכיון שהתחיל במלחמה נגד יצר הרע והתחיל להטותו לצד הנשמה הטהורה, יעזור לו ה' להשיג ולשלוט לגמרי על יצרו הרע. וכמו שסיים הכתוב "והיה כל העם הנמצא בה" כלומר רמ"ח אברים ושס"ה גידים, כולם ישתעבדו לנשמה לעשות רצון ה'.

בין בקיום מצוות עשה דהיינו "למס ועבדוך" להיות גופם משועבד לעשות את המצוות. בין בשמירת לא תעשה דהיינו "ועבדוך" כעבד הירא את אדונו, ונזהר שלא לעשות פעולה שאינה רצויה לפניו.

וסיים הכתוב ואמר "ואם לא תשלים עמך... וצרת עליה" כלומר, אם לא השלים הגוף עם הנשמה, ולפעמים לא ממשיך בדרך הרצויה שהתחיל בה, אלא אדרבה ישוב אחורנית ומתרחק מדרך ה', ואז יצר הרע ילחם בו חזק יותר מבתחילה. אומר הכתוב "וצרת עליה" בסיגופים לאסור את עצמו מדברים המותרים לו ובתעניות ומלקות, כדי להתיש את כח הרע שבו. וע"י זה מבטיחו ה' שעתיד לכבוש את יצר הרע תחת ידו.

וכידוע מדברי רבותינו, שישנה עוד אפשרות לשבור את כח יצר הרע, והוא ע"י עמל התורה. וארז"ל שהתורה נקראת תושיה, ע"ש שהיא מתשת כוחו של אדם. ולכן עתה שהדורות חלושים ואין ביד הכל לסבול תעניות ומלקיות וכדומה, מן הראוי להתחזק מאד בשקידת התורה. שהתורה היא התבלין המיוחד, אשר בכוחו לסלק את יצר הרע מכל חטא. ויתירה מזו, יכול כל אחד לפי כוחו למנוע ממנו הנאות הגוף ותאוותיו, באופן שלא ימנע בעדו משקידת התורה וקיום המצוות. ואמרו רז"ל מהן יסורין של אהבה? כל שאין בהן ביטל תורה ותפילה.

אכילת דגים בשבת / יהדות המגרב

/ רפאל בן שמחון

מנהג אכילת דגים בסעודת ליל שבת קיים אצל היהודים בעולם עוד מימי קדם. כל יהודי חייב לאכול דגים בסעודת שבת, דעל־פי הסוד, רוב הצדיקים נשמתם מגולגלת בדגים, כי במיתת הצדיקים נאמר "אסיפה" ובדגי הים נאמרה גס־כן "אסיפה" ועל־ידי אכילת דגים בשבת, יוכל לתקן נשמתם. ראה: בית מנוחה, עמי 128; נשמת חיים, עמי קנג; מיס חיים, סימן קי'. "תבשיל של תרדין ודגים גדולים וראשי שומין" (שבת, קי"ח־ב) הם העונג הראשוני בשבת לפי התלמוד.

היהודי המרוקאי חיזר אף הוא אחרי דגים גדולים לשבת. דג מיוחד בשם אסאביל בערבית־יהודית ובצרפתית- esola'L, היה הדג המבוקש והטעים ביותר. הדג הזה מבכר בפורים, בתחילת חודש אדר ונשאר עד אחרי פסח. דג זה שמשקלו הגיע לפעמים עד חמישה ק"ג ויותר, עלה תמיד על שולחנם של העשירים ושל כל יהודי "מוקיר שבת". גם היה מנהג, שכל ארוס שלח לארוסתו בתוך "משלוח מנות" של פורים, גם דג ה־סאביל. אנשים מיעוטי יכולת שלא היה לאל־ידם לקנות דג שלם, קנוהו בשותפות עם אחרים וחילקוהו ביניהם, וכל זה היה לכבוד השבת.

בגמר עונת ה־סאביל הופיע סוג אחר של דג שהיה לא פחות טעים מקודמו, אך פחות גדול ממנו. דג זה נקרא לחות דע כ'ניפרא - הדג של כניפרא (arfineK), שם של עיירה בתחילת האטלאס, משם היו צדים אותו מאחד הנהרות הגדולים ומביאים אותו העירה, אולם המשפחות העניות ביותר הסתפקו גם בדגים קטנים ולפעמים העדיפו אותם על־פני הדגים הגדולים, אולי משום שיכלו לתת לכל אחד מבני המשפחה, דג אחד קטן וגם שלם, או אולי משום ש"דגים קטנים מברין גופו של אדם" (ברכות, מ, ע"א). את הדגים בישלו עם הרבה פילפלים אדומים ויבשים, חומוס, שומים ופפריקה אדומה, כך יצאו דגים חריפים ומאוד טעימים.

אצל יהודי תוניסיה, דווקא הדגים לא יעלו על שולחנם בסעודת ליל שבת ואפילו כמנה שנייה, במקומם יסעדו את ליבם במאכל ה"כוסכוס" שהוא בשבילם המאכל העיקרי של ליל שבת, עם תוספת של מרק וקציצות, בשר וירקות מבושלים.

את הדגים יועידו לסעודה שלישית, כך מקיימים הם את מצוות אכילת "בשר ודגים" בשבת (ילקוט מנהגים 504).

יהודי לוב השכנה לתוניסיה לא יוותרו גם הם על ה"כוסכוס" החביב עליהם, אבל הם יתחילו כמנה ראשונה בתבשיל של דגים עם בצל, פלפל, שום ורסק עגבניות, זהו מאכל חריף ונקרא "חראימי" (שם 374).

בסוד שיח

כשם שפרצופיהם שונים
כך דעותיהם שונות

עריכה גרפית - גיל ויין

נשמח לקבל תגובות והערות מהקוראים
בדוא"ל: besod@013net.net